

OSLO TINGRETT

KJENNELSE

Avsagt: 27.07.2023
Sak nr.: 23-110754TVI-TOSL/08
Dommer: Tingrettsdommer Rune Klausen
Saken gjelder: Midlertidig forføyning

Noah For Dyrs Rettigheter

Advokat Johannes Meyer-Myklestad
v/advokatfullmektig Christina Norland

Foreningen Våre Rovdyr

Advokat Johannes Meyer-Myklestad
v/advokatfullmektig Christina Norland

mot

Staten v/Klima- og miljødepartementet

Noah For Dyrs Rettigheter og Foreningen Våre Rovdyr har 25. juli 2023 begjært midlertidig forføyning overfor staten v/Klima- og miljødepartementet. Saksøkerne har i begjæringen lagt ned slik påstand:

1. *Klima- og miljødepartementets vedtak av 21. juli 2023 i sak 23/4600 kan ikke iverksettes før det er rettslig avgjort om vedtaket er ugyldig.*
2. *Miljødirektoratet v/ Statens Naturoppsyn plikter å avstå fra å felle binne NT125 med unger inntil det er rettskraftig avgjort om Klima- og miljødepartementets vedtak om tillatelse til felling er ugyldig.*
3. *NOAH – for dyrs rettigheter og Foreningen Våre Rovdyr tilkjennes sakskostnader.*

I begjæringen er det i hovedsak anført følgende:

Vilkårene for å beslutte forføyning er oppfylt, idet både hovedkrav og sikringsgrunn er sannsynliggjort.

1. Sakens faktiske side

Snåsa kommune søkte om å felle en bjørn i område Roktdalen/Skjækra ved søknad av 5. juli 2023 til Statsforvalteren i Trøndelag. Bakgrunnen for søknaden var funn av 3 sauekadaver ved Tverrelva i Roktdalen. Kommunen presiserte muntlig at de ikke søker skadefelling på binne med unger.

Statsforvalteren oversendte søknaden til Miljødirektoratet til behandling siden det etter Statsforvalterens vurdering var overveiende sannsynlig at binne med unger var involvert i skadesituasjonen. Statsforvalteren baserte sin vurdering på et bilde tatt av viltkamera 29. juni ikke langt fra de første påviste skadene. Når det gjelder binner med unger og hennes unger ligger hjemmelen for eventuelt å kunne gi tillatelse til skadefelling hos Miljødirektoratet.

Miljødirektoratet avsto søknaden om å felle binne med unger i Roktdalen i Snåsa kommune den 13. juli 2023. Nord-Trøndelag Sau og Geit klaget den 14. juli 2023 på Miljødirektoratets avslag på søknad om skadefelling av bjørnebinne med unger. Miljødirektoratet behandlet klagen 18. juli 2023, opprettholdt sitt vedtak og sendte klagen over til KLD samme dag.

KLD behandlet klagen fra Nord-Trøndelag Sau og Geit i sin avgjørelse av 21. juli 2023. KLD omgjorde Miljødirektoratets vedtak av 13. juli 2023 om avslag på søknad om skadefelling av bjørnebinne med unger i Roktdalen, og ba Miljødirektoratet v/ SNO så raskt det lar seg gjøre å gjennomføre skadefelling av binne NT125 med unger i området.

2. Sakens rettslige side

Brunbjørnen er fredet i Norge, og felling krever derfor særskilt hjemmel.

Det følger av naturmangfoldloven (nml.) § 18 første ledd bokstav b) at uttak kan tillates for å «avverge skade på husdyr». Av andre ledd følger det at et slikt vedtak bare kan treffes «hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse», og hvis «formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte». De tre vilkårene er kumulative.

Miljødirektoratet har vurdert saken helt riktig når de kommer til at det ikke er grunnlag for å iverksette skadefelling av binne med unger i det aktuelle området. De viser til at hunndyr

er den mest begrensende faktoren for bjørnebestanders tilvekstpotensiale, og at de derfor har en høy terskel for å innvilge.

KLD har ikke hjemmel til å fatte vedtaket fordi vilkårene i nml. § 18 ikke er oppfylt, og det har skjedd feil i saksbehandlingen som har påvirket utfallet av vedtaket. Vedtaket lider dermed av både materielle og prosessuelle feil, og er ugyldig.

2.1 Vektlegging av prinsippet om differensiert forvaltning

Naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstav b) viderefører den tidligere viltloven § 12. Dennes forarbeider har fremdeles vekt, jf. Ot.prp.nr.52 (2008–2009) side 388. Det følger av Ot.prp.nr.37 (1999–2000) side 14 at:

«Bernkonvensjonen artikkel 9 sier videre at skaden som skal avverges må være alvorlig. Med den kjerneområdeinndelingen/ soneringen som vil gjelde for rovviltforvaltningen i Norge, skal det langt mindre til for å betrakte rovviltskade på bufe og tamrein som alvorlig utenfor kjerneområder/forvaltningssoner enn innenfor. I disse særskilt utpekte områdene skal det langt mer til før skaden anses som alvorlig, hensett til målet om ivaretagelse av bestandens overlevelse. Formålet med kjerneområder eller forvaltningssoner er nettopp å foreta en interesseavveining i forkant, som så utgjør rammen for den enkelte fellingstillatelse. Bernkonvensjonens krav om alvorlig skade er dermed integrert i prinsippet om differensiert forvaltning og utvelgelseskriteriene for de forskjellige områdene.»

I brev fra KLD om Vedtaksmyndighet for brunbjørn og retningslinjer, fremgår Miljødirektoratets vurdering av 17. mars 2023. Om region 6 uttalte direktoratet blant annet at egnet habitat for brunbjørn er adskilt geografisk og skaper forvaltningsutfordringer ved at det er veldig få binner som kun har sine leveområder innenfor forvaltningsområdet, og at bjørnene derfor naturlig benytter områder både innenfor og utenfor forvaltningsområder for bjørn.

Bernkonvensjonen artikkel 4 krever at statene gjør tiltak for sikre leveområdene til artene. Dette kan ikke sies så være oppfylt på en fullt ut tilfredsstillende måte i region 6, gitt NINA rapport 1952 som omtalt over. Vi viser også til redegjørelse i punkt 2.5 om Riksrevisjonens undersøkelse av rovviltforvaltningen (Bilag 11) og Miljødirektoratets brev «Revidert forvaltningsplan for rovvilt i region 6 Midt-Norge – faglig uttalelse». Både i vurderingen av terskel for skaders alvorlighet og omfang, og i vurderingen av andre tilfredsstillende tiltak, må dette hensyntas. Departementet har selv vist til dette i klagevedtaket, når de skriver at:

«[...] den aktuelle binna med unger bruker både bjørneprioritert område og beiteprioritert område. Det tilsier at man bør se noe mer fleksibelt på prinsippet om en differensiert forvaltning.» (vår understreking)

Dette må ligge som et tydelig bakteppe i de videre vurderingene av hvorvidt vilkårene i nml. § 18 er oppfylt, og i vurderingen av om saksbehandlingen har vært forsvarlig.

2.2 Departementet har ikke materiell kompetanse til å fatte vedtaket

2.2.1 Vilkåret om at felling må avverge skade

I HR-2021-662-A, som gjaldt felling av ulv etter samme hjemmel som i denne saken, uttaler Høyesterett i avsnitt (81) at: «I lys av formuleringen i Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 andre strekpunkt – «prevent serious damage» – må det stilles visse minstekrav til skadens alvorlighet og omfang.» Miljødirektoratet har i sitt vedtak påpekt at skadefelling primært er et virkemiddel ved akutte skadesituasjoner.

I vedtaket skriver Departementet:

«Departementet anser at skadeomfanget i det aktuelle området denne beitesesongen foreløpig er av et visst omfang, og at skadehistorikken i området trekker i retning av et stort skadepotensial. Departementet legger til grunn at det er stor sannsynlighet for at det også fremover vil oppstå skader av et visst omfang og en viss alvorlighetsgrad på sau [...]»

Det er også vist til «erfaringer med skadesituasjoner fra tidligere år», og nevnt at skadene har skjedd i et område som ligger utenfor forvaltningsområdet for bjørn i region 6.

Det fremgår av klagevedtaket fra KLD at Miljødirektoratet opplyser at det per 18. juli er påvist tap av til sammen 11 sau tapt til bjørn i et område som omfatter deler av Roktdalen i Snåsa og tilgrensende områder i Steinkjer kommune. Av Miljødirektoratets vedtak fremgår det at det i løpet av beitesesongen 2022 ble påvist 233 skader på sau som tapt til bjørn i region 6, og at det så langt (per 13. juli) var registrert 23 skader. Det har per dato ikke vært registrert skader siste cirka 2 uker. Disse tallene viser at skadeomfanget for sau i år foreløpig ser ut til å ligge langt under skadetallene for 2022, når vi nærmer oss halvveis i beitesesongen.

Det ble felt to hannbjørner i Snåsa i september 2022 (etter endt beitesesong), og det er også felt to hannbjørner i 2023. Med fire voksne bjørner mindre i området, kan ikke skadepotensiale og sannsynlighet for nye skader bygges på skadehistorikken i området uten at det må gjøres vesentlige justeringer.

Høyesterett har i dommen omtalt over vist til at terskelen for felling vil være lavere utenfor ulvesonen enn innenfor. I foreliggende sak må terskelen justeres i lys av hvordan prinsippet om differensiert forvaltning må praktiseres. Sammenholdt med at skadeomfanget foreløpig kun vurderes av KLD til å være av et «visst omfang» er det tvilsomt om skadens omfang oppfyller det minstekravet som Bernkonvensjonen oppstiller. Foreningene anfører at dette vilkåret ikke er oppfylt, og at vedtaket dermed ikke er gyldig.

2.2.2 Vilkåret om at felling ikke må true bestandens overlevelse

Vi viser til Miljødirektoratets vurdering i avslaget:

«Vi viser til at hunndyr er den mest begrensende faktoren for bjørnebestanders tilvekstpotensiale. Dette er særlig viktig å ta hensyn til i forvaltning av brunbjørn hvor den norske bestanden er under fastsatt bestandsmål og hvor det er et ønske om at bestanden skal øke mot bestandsmålet. I region 6 er det også viktig å ivareta binner da bestanden fortsatt ligger under bestandsmålet på 3 årlige ungekull. Estimert

antall ungekull for siste overvåkingssesong 2022 er 1,4 ungekull. Et eventuelt uttak av en voksen binne påvirker både nåværende og fremtidig bestandstall, og størst reduserende effekt kan forventes ved uttak av voksne binner i reproduktiv alder. Miljødirektoratet har som følge av dette en høy terskel for å innvilge felling av binne med unger.»

Vi viser videre til Departementets egen vurdering i klagevedtaket:

«Til tross for at departementet anser at uttaket ikke vil true bestandens overlevelse, vil uttak av denne binna med unger ha betydelige negative følger for bestandssituasjonen til brunbjørn både nasjonalt og i region 6. Uttaket av en binne med unger, vil etter departementets syn føre til at oppnåelsen av bestandsmålet både nasjonalt og regionalt vil bli ytterligere forsinket, og det er stor sannsynlighet for at det vil ta mange år før bestandsmålet for bjørn kan nås både nasjonalt og i region 6.»

Det er vanskelig å si noe sikkert om hvorvidt dette konkrete uttaket truer bestandens overlevelse, utover å påpeke at en vedvarende lav bestand og forsinkelser i oppnåelsen av bestandsmålet etterlater bjørnebestanden i en svært sårbar situasjon for det tilfellet at den blir tilfeldig rammet av ulykker eller sykdom som øker den naturlige avgangen. De siste årene har det også forekommet ulovlige hendelser som har bidratt til å svekke bjørnebestanden i region 6. At bestanden holdes på et så lavt nivå er dermed i seg selv en trussel for overlevelse, og uttak av en binne med to bjørneunger bidrar i stor grad til å holde bestanden nede. Binner i reproduktiv alder er spesielt viktige ettersom binner ikke får unger før de er rundt 5 år.

2.2.3 Vilkåret om at formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte

Aktuelle alternative tiltak vil typisk være å flytte bjørnene, flytte sauene, eller sørge for økt tilsyn med sauene. Det kan også tenkes andre tiltak, som eksempelvis sen utsetting av dyr på beitet og tidlig sankning (hente sauene fra beitet tidligere).

Også i denne vurderingen må det tas hensyn til at prinsippet om en differensiert forvaltning må brukes mer fleksibelt og vektlegges nyansert og med varsomhet, jf. punkt 3.2 over. Når handlingsrommet for felling også er lavere som følge av at bestanden er langt under målet, tilsier dette at grensen for ressursbruk og tilpasning ikke må settes for snevert. Vi viser også til Departementets egen uttalelse i klagevedtaket:

«Departementet understreker likevel at det i en situasjon der binne med unger gjør skade, normalt skal forsøkes andre alternativer for å avverge eventuelle videre skader i områder som er beiteprioritert, som også ivaretar hensynet til binne med unger.»

Det fremgår ikke av klagevedtaket hva som gjør at denne situasjonen avviker fra det som er «normalt» eller hvorfor det ikke skal forsøkes andre løsninger. Når andre alternativer «skal forsøkes», innebærer det noe mer enn at de kun skal vurderes teoretisk. Vi viser til at beitebrukerne har blitt tilbudt såkalte FKT-midler (Forebyggende Konfliktdependende Tiltak) for ekstra tilsyn og er oppfordret til å vurdere mulige tiltak som forhindrer skade.

Foreningene er ikke kjent med om beitebrukerne har vurdert mulige tiltak, om de har tatt imot midler eller har satt inn økt tilsyn med sauene. Det er dermed uklart om det faktisk kan

konkluderes med at formålet ikke kan nås på denne måten, og hvorvidt metoden er tilfredsstillende kan vanskelig vurderes konkret.

Flytting av sauene ut av binnas bevegelsesradius er et annet aktuelt tiltak. Direktoratet skriver i sitt vedtak:

«Miljødirektoratet viser til at en binne med årsunger normalt har en begrenset aksjonsradius som følge av at ungene ikke kan bevege seg over lange avstander.»

Det fremgår av klagevedtaket at:

«Direktoratet uttaler i vurderingen av 20. juli 2023 at det kan tenkes at flytting av sau kan være et mulig tiltak for å forhindre videre skader på sau i området, blant annet sett hen til at binner med årsunger har svært begrenset hjemmeområdebruk. Basert på at skadeområdene er i beiteprioritert området, kan departementet ikke se at dette ville være en aktuell løsning i denne saken.»

At binnens bevegelsesradius tross alt er begrenset, tilsier at en mindre forflytting av sauene kan være et aktuelt tiltak med god effekt, til tross for at binner også bruker beiteprioriterte områder. Det fremgår ikke hva KLD bygger sin konklusjon på utover at skadene skjer i beiteprioritert område, som tilsier at alternativet ikke er utredet konkret og i lys av at det skal inntas en mer fleksibel holdning til prinsippet om differensiert forvaltning i denne situasjonen.

Departementet har basert på faglige råd fra direktoratet vurdert at immobilisering og flytting ikke er praktisk gjennomførbart på denne tiden av året, også med henvisning til dyreetiske og dyrevelferdsmessige hensyn. Det er derimot ikke vurdert nærmere om flytting heller kan gjennomføres neste år når ungene er større, og risiko for overoppheting er lavere.

Gitt at tilsyn tilsynelatende ikke er forsøkt, at flytting av sau ikke er utredet, og at det heller ikke er vurdert hvorvidt flytting av binna kan utsettes, kan det ikke konkluderes med at dette vilkåret er oppfylt. Foreningene anfører at det ikke er oppfylt, og at vedtaket dermed ikke er gyldig.

2.3 Det er gjort saksbehandlingsfeil som har betydning for vedtaket

Vi viser til brev fra KLD om «Vedtaksmyndighet for brunbjørn og retningslinjer», der det står at nemndene skal forvalte bjørn i samsvar med følgende retningslinje:

«Det følger av kommentarene til rovviltforskriften § 7 andre ledd at kravet til presisjon i vedtak øker både med hensyn til bruk av skadefellingstillatelser og kvotejakt/lisensfelling jo nærmere ned mot de nasjonale bestandsmålene den aktuelle rovviltart forvaltes. Kravet til presisjon i vedtak, både med hensyn til bruk av skadefelling og lisensfelling, øker når bestanden ligger under både det regionale og det nasjonale bestandsmålet.»

Vedtaket er i dette tilfellet ikke truffet av nemnda, men prinsippet må gjelde tilsvarende. Bestanden for brunbjørn både nasjonalt og regionalt i region 6 ligger betydelig under bestandsmålene, og kravet til presisjon i vedtak må skjerpes tilsvarende.

Foreningene anfører at KLD for dette klagevedtaket ikke oppfyller Departementets egne retningslinjer, og heller ikke forvaltningsloven (fvl.) § 17 om utredningsplikt og fvl. § 25 om begrunnelsens innhold. Det er ikke grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold, jf. forvaltningsloven § 41.

2.3.1 Vilkåret om avverging av skade

Departementet har ikke drøftet betydningen av at bjørnens leveområder omfatter både forvaltningssone for bjørn og beiteprioriterte områder grunnet den fragmenterte soneinndelingen, og hvordan dette påvirker terskelen for vurderingen av skadens alvorlighet og omfang. Dette er nevnt i vurderingen av alternative tiltak, og skulle vært hensyntatt også i vurderingen av om terskelen for alvorlighet og omfang av skader er nådd. Det er heller ikke drøftet hvorvidt antall skader registrert i år er et høyt, normalt eller lavt tall sammenlignet med tidligere år, det er kun vist til antall påviste skader i år og informasjon om at det generelt er «en del sau» som blir erstattet som tapt til bjørn i dette beiteområdet. At det for beitesesongen 2022 ble registrert 233 skader er ikke vurdert som referanse for årets nivå. Det er derfor ikke mulig å etterprøve konklusjonen om at skadeomfanget i år er av et visst omfang.

Som også nevnt under vurderingen av det materielle, synes det å være lagt avgjørende vekt på skadehistorikk for området, uten at dette er nyansert og vurdert opp mot det faktum at det per juli 2023 er fire færre hannbjørner i området.

2.3.2 Vilkåret om bestandens overlevelse

Det fremgår av klagevedtaket at:

«Miljødirektoratet har ikke uttalt seg nærmere om det omsøkte uttaket av bjørn vil true bestandens overlevelse, hverken i vedtaket 13. juli eller i oversendelsen av klagen til departementet 18. juli 2023. Departementet anser, basert på eksisterende kunnskap om brunbjørnbestanden, at uttak av denne binna med unger ikke vil true den samlede skandinaviske bjørnebestanden, jf. nml. § 18 andre ledd.»

Departementet redegjør ikke for hvilket kunnskapsgrunnlag de bygger på når de viser til «eksisterende kunnskap om brunbjørnbestanden», og det er dermed ikke mulig å etterprøve vurderingene. Som drøftet i punkt 3.3.2 foreligger det mye kunnskap om at uttak av binne i reproduktiv alder og unger vil ha en svært negativ påvirkning på bestanden. Det er derfor uklart hvilket kunnskapsgrunnlag som skulle tilsi at uttak av binna med unger ikke vil true bestanden.

Vurderingen av dette vilkåret oppfyller dermed heller ikke kravet om kunnskapsgrunnlaget i nml. § 8, som fastslår at «[o]ffentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.»

2.2.3 Vurderingen av vilkåret om alternative tiltak, jf. punkt 3.3.3

Departementet viser til det lave bestandsmålet og det snevre handlingsrommet for felling, særlig for binne med unger, men skriver også at:

«Etter en konkret vurdering, kan det likevel tenkes at det ikke finnes andre tilfredsstillende løsninger enn felling, i tilfeller der det over tid har forekommet skader fra en slik bjørnebinne i et beiteprioritert område.»

Det er i klagevedtaket vist til at immobilisering og flytting av bjørnene vanskelig lar seg gjennomføre på denne tiden av året, men det er ikke vurdert konkret hvorvidt flytting kunne vært gjennomført neste år som et kompromiss mellom hensyn til beitenæringen og rovdirene.

Det er ikke utredet hvordan flytting av sauene kunne vært gjennomført eller redegjort for hvorfor dette ikke lar seg gjøre eller er et uforholdsmessig ressurskrevende tiltak. Departementets «konkrete vurdering» av dette er i enkelthet: «Basert på at skadeområdene er i beiteprioritert området, kan departementet ikke se at dette ville være en aktuell løsning i denne saken.»

Tilskuddet til Skjækra Sambeitelag viser at det kan tenkes løsninger der beitebruker får ekstra tilskudd til intensivt tilsyn en periode. Det er ikke vurdert konkret om slikt økt tilsyn, eventuelt i kombinasjon med tidlig sankning, er et alternativ som på en tilfredsstillende måte gir et kompromiss mellom de to hensynene som står mot hverandre. Det er kun konkludert helt kort med at tidlig sankning ikke er aktuelt før etter midten av august.

2.Hovedkravet

Saksøkerne begjærer forføyning for at det ikke skal iverksettes felling av binne NT125 med unger. Saksøkernes hovedkrav er at Departementets vedtak er ugyldig, da Departementet ikke har hjemmel for å treffe det vedtaket som er truffet, og det også er gjort saksbehandlingsfeil, se punkt 3.

4.Sikringsgrunn

Prinsipalt foreligger det sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav a.

Forføyningen er nødvendig for å sikre at Miljødirektoratet v/ SNO ikke feller binne NT125 og hennes unger i strid med naturmangfoldloven og etter et ugyldig forvaltningsvedtak. Uten forføyning vil en gjennomføring av kravet om å finne vedtaket ugyldig bli «vesentlig vanskeliggjort», fordi fellingen allerede vil være gjennomført før det er prøvd om den er lovlig.

Subsidiært er forføyningen uansett nødvendig for å avverge en vesentlig skade eller ulempe, jf. tvisteloven § 34-1 første ledd bokstav b. Det skal gjøres en «sammensatt vurdering av hvor viktig det omtvistede rettsforhold er for saksøkeren, hvor stort behov saksøkeren har for midlertidig forføyning, hvor inngripende en midlertidig forføyning vil være, saksøktens adferd m.v.», jf. Rt. 2002 s. 108. Det avgjørende vil likevel være om forføyningen er egnet til å avverge skade eller ulempe, jf. Rt. 1999 s. 1120.

Skaden/ulempen kan være av både økonomisk og av ikke-økonomisk karakter. Skaden som fellingen av binne NT125 og hennes unger vil medføre, vil materialisere seg umiddelbart ved felling. Skaden vil naturligvis være uopprettelig for binna og hennes unger dersom de avlives.

Det omtvistede rettsforholdet er av betent politisk art, og skaper stort engasjement både konkret og generelt. Det er derfor av særlig betydning at partene får mulighet til å konstatere om vedtak som treffes er forvaltningsrettslig korrekt behandlet og har lovlig innhold før de iverksettes. Dette er også viktig for legitimiteten til forvaltningens avgjørelser.

En forføyning vil ikke være særlig inngripende. Som redegjørelsen for de faktiske siden av saken viser, er ikke skadebelastningen i området noe større enn i andre områder, og å måtte vente med felling utgjør dermed ingen urimelig stor belastning. Binna har også levd i området i flere år, og i disse årene som i alle år har det vært tilfeller der sau er tatt av bjørn. At skaden for binna og ungene er uopprettelig innebærer også at det er fare ved opphold, og det bes derfor om at det avsies kjennelse som beslutter midlertidig sikring uten forutgående kontradiksjon og muntlig forhandling, jf. tvisteloven § 32-4 annet ledd.

Proporsjonalitetsvurderingen: En midlertidig forføyning står ikke åpenbart i misforhold til den interesse det har at forføyning besluttet. En forføyning er ikke særlig inngripende. Foreningene kan ikke se at hensynet til de saksøkte medfører at man kan se bort fra hensynene til miljø- og dyrevern, eller det faktum at departementet ikke har hjemmel til å tillate felling.

5.Saksøkerne har lagt ned slik påstand:

1. Klima- og miljødepartementets vedtak av 21. juli 2023 i sak 23/4600 kan ikke iverksettes før det er rettslig avgjort om vedtaket er ugyldig.
2. Miljødirektoratet v/ Statens Naturoppsyn plikter å avstå fra å felle binne NT125 med unger inntil det er rettskraftig avgjort om Klima- og miljødepartementets vedtak om tillatelse til felling er ugyldig.
3. NOAH – for dyrs rettigheter og Foreningen Våre Rovdyr tilkjennes sakskostnader.

Rettsens vurdering:

1. Innledning

Retten legger til grunn at begge saksøkerne er ideelle organisasjoner ut fra sitt formål og at begge har rettslig interesse i å begjære forføyning knyttet til vedtak om felling av bjørn.

2. Vilkårene for midlertidig forføyning

For at en begjæring om midlertidig forføyning skal kunne tas til følge, må saksøkeren som hovedregel sannsynliggjøre et krav og alltid sannsynliggjøre en sikringsgrunn, jf. tvisteloven § 34-2.

Saksøkerens hovedkrav er at departementets vedtak er ugyldig. I begjæringen er det anført flere grunnlag for at departementets vedtak om felling av bjørn er ugyldig, herunder både knyttet til de materielle vilkår for felling og saksbehandlingsfeil. Retten finner det ikke

nødvendig på det nåværende tidspunkt å ta endelig stilling til om saksøkerens hovedkrav er sannsynliggjort.

Tvisteloven § 34-2 annet ledd fastsetter at retten kan beslutte midlertidig forføyning selv om hovedkravet ikke er sannsynliggjort, dersom det foreligger fare ved opphold. Det må da dreie seg om en kvalifisert grad av fare ved opphold, jf. Schei m.fl. sin lovkommentar til bestemmelsen punkt 4 på Juridika. Om det foreligger tilstrekkelig grad av fare ved opphold, må avgjøres etter en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle, der også sannsynlighetsgraden for hovedkravet må hensyntas, samt konsekvensene av en avgjørelse i den ene eller annen retning jf. Ot.prp. nr. 65 side 293.

I denne konkrete saken viser retten til at konsekvensene av at forføyning ikke besluttes nå, sannsynligvis er at den aktuelle bjørnen med unger felles før retten rekker å avgjøre begjæringen.

Det er forutsatt i departementets vedtak at felling av den aktuelle bjørnen med unger skal skje umiddelbart og dermed finne sted når som helst. Det er da ikke tid til å avholde muntlige forhandlinger før avgjørelse fattes, dersom forføyning skal ha noen praktisk betydning. Den aktuelle bjørnen med unger vil i så fall sannsynligvis være skutt før rettens avgjørelse treffes. Retten viser til at departementet og miljødirektoratet i sine vedtak har pekt på flere negative virkninger av at felling gjennomføres, herunder særlig knyttet til at det fastsatte bestandsmålet ikke vil nås.

Konsekvensene for staten ved en forføyning nå – forutsatt at staten angriper forføyningen med en begjæring om etterfølgende muntlig forhandling – er i første omgang at felling av den aktuelle bjørnen med unger må utsettes til etter at muntlige forhandlinger er avholdt og ny avgjørelse er truffet. Retten legger ved vurderingen betydelig vekt på at slike muntlige forhandlinger kan avholdes i løpet av meget kort tid. Retten legger også vekt på at det er fare for at den aktuelle bjørnen tar sau i denne mellomliggende perioden. Etter det opplyste har imidlertid en bjørn med unger begrenset rekkevidde, og det er søkt om og innvilget midler til midlertidige, avbøtende tiltak.

Miljødirektoratets har på sin hjemmeside uttrykt at felling etter det aktuelle vedtaket er et krevende oppdrag som må planlegges nøye. Retten bemerker at en forføyning som krevd ikke er til hinder for at felling fortsatt planlegges, så lenge felling ikke gjennomføres. På denne måte vil en gjennomføring av felling – dersom forføyning ikke blir opprettholdt etter muntlig forhandling – sannsynligvis i liten grad bli forsinket.

Graden av sannsynlighet for at saksøkeren vil vinne frem med sitt hovedkrav, taler ikke på avgjørende vis mot at det foreligger fare ved opphold i lovens forstand.

Etter en samlet vurdering er retten kommet til at det foreligger en slik kvalifisert grad av fare ved opphold at forføyning kan besluttes selv om hovedkravet ikke skulle være sannsynliggjort.

På grunnlag av framstillingen i begjæringen anser retten det også tilstrekkelig sannsynliggjort at det er nødvendig å få en midlertidig ordning i et omtvistet rettsforhold for å avverge en vesentlig skade eller ulempe, slik at det foreligger sikringsgrunn etter tvisteloven § 34-1 bokstav b.

Det er rettens vurdering - slik saken nå er opplyst - at naturmangfoldet og de aktuelle bjørnene uten forføyning sannsynligvis vil påføres vesentlig skade eller ulempe i tvistelovens forstand. Bjørnene blir sannsynligvis skutt dersom forføyning ikke besluttes. Retten viser her også til at departementet i sitt vedtak blant annet uttrykker at «uttak av binne med unger, særlig årsunger, vil kunne innebære dyrevelferdsmessige og dyreetiske betenkeligheter...».

Forføyningen går etter saksøkernes påstand for det første ut på at Klima- og miljødepartementets vedtak av 21. juli 2023 ikke skal iverksettes før det er rettslig avgjort om vedtaket er ugyldig. For det andre går saksøkernes påstand ut på at Miljødirektoratet v/Statens Naturoppsyn plikter å avstå fra å felle binne NT125 med unger inntil det er rettskraftig avgjort om departementets vedtak om å gi tillatelse til slik felling er ugyldig.

En forføyning skal ikke gis et omfang og en utstrekning som går lenger enn sikringsgrunnen rekker. Retten finner at det er tilstrekkelig for å oppnå formålet med forføyningen at forbudet i tid ikke strekker seg lenger enn til at søksmålet om vedtakets gyldighet er avgjort i tingretten. Saksøkeren kan eventuelt begjære ny midlertidig forføyning i anledning hovedsøksmålet med virkning fra domstidspunktet dersom dette blir nødvendig.

Retten kan ikke se at den skade eller ulempe som de saksøkte blir påført ved en slik forføyning står i åpenbart misforhold til den interesse saksøkeren har i at forføyningen blir besluttet, jf. tvisteloven § 34-1 andre ledd. Det vises til det som er uttrykt ovenfor, herunder særlig at muntlige forhandlinger eventuelt kan gjennomføres meget raskt dersom staten begjærer dette. Statens interesse i en rask felling i henhold til vedtaket blir i en slik sammenheng mindre tungtveiende.

Vilkårene for å beslutte midlertidig forføyning er etter dette oppfylt, og begjæringen tas til følge.

Etter rettens syn vil en forføyning som oppstiller forbud mot iverksetting av fellingsvedtaket (fellingstillatelsen) antakelig også innebære et forbud mot at direktoratet gjennomfører felling av den aktuelle bjørnen med unger. I så fall er påstandens punkt 2 overflødig. Fordi det av tidsmessige hensyn ikke er rom for nærmere avklaring av dette, og fordi det uansett ikke utvider forføyningens rekkevidde utover det saksøkerne reelt sett søker å oppnå med forføyningen, treffer retten kjennelse som omfatter begge påstandspunktene.

Retten finner det mest presist å formulere forføyningen som et forbud, både i slutningens punkt 1 og 2, jf. tvisteloven § 34-3 første ledd.

Iverksettelse av den midlertidige forføyningen kan ikke avverges eller oppheves ved sikkerhetsstillelse.

3. Sakskostnader, avslutning med mer

Etter resultatet skal saksøkeren tilkjennes sakskostnader etter hovedregelen i tvisteloven § 32-10, jf. § 20-2 første ledd. Retten har vurdert unntakene i § 20-2 tredje ledd, men finner etter en konkret vurdering at disse ikke får anvendelse.

Saksøkeren har krevd seg tilkjent sakskostnader med kr. 34.500,-, med tillegg av merverdiavgift med kr. 8.625,-, til sammen kr. 43.125,-. I tillegg kommer rettsgebyr med kr. 3.107,- som retten av eget tiltak skal ta med. Retten finner å tilkjenne kr. 46.232,- som rimelige kostnader ut fra sakens omfang og kompleksitet jf. tvisteloven § 20-5. Kostnadsbeløpet inkluderer merverdiavgift, da den som får tilkjent sakskostnader ikke er næringsdrivende med fradragsrett for inngående merverdiavgift.

Retten har kommet til at det foreligger fare ved opphold, og har truffet avgjørelse i saken uten at partene har vært innkalt til muntlig forhandling, jf. tvisteloven § 32-7 annet ledd. Det vises til rettens vurdering av fare ved opphold ovenfor.

SLUTNING

1. Staten v/Klima- og miljøverndepartementet forbys å iverksette vedtak av 21. juli 2023 i sak 23/4600 inntil det foreligger dom i tingretten om gyldigheten av departementets vedtak.
2. Miljødirektoratet v/Statens Naturoppsyn forbys å felle binne NT125 med unger inntil det foreligger dom i tingretten om gyldigheten av departementets vedtak.
3. Staten v/Klima- og miljødepartementet betaler samlet kr. 46.232,- i sakskostnader til Noah For Dyrs Rettigheter, Foreningen Våre Rovdyr og Foreningen Våre Rovdyr innen to uker etter forkynning av denne kjennelsen.

Rune Klausen

Veiledning om ankeadgangen i sivile saker vedlegges.

Veiledning om anke i sivile saker

I sivile saker er det reglene i tvisteloven kapitler 29 og 30 som gjelder for anke. Reglene for anke over dommer, anke over kjennelser og anke over beslutninger er litt ulike. Nedenfor finner du mer informasjon og veiledning om reglene.

Ankefrist og gebyr

Fristen for å anke er én måned fra den dagen avgjørelsen ble gjort kjent for deg, hvis ikke retten har fastsatt en annen frist. Disse periodene tas ikke med når fristen beregnes (rettsferie):

- fra og med siste lørdag før palmesøndag til og med annen påskedag
- fra og med 1. juli til og med 15. august
- fra og med 24. desember til og med 3. januar

Den som anker, må betale behandlingsgebyr. Du kan få mer informasjon om gebyret fra den domstolen som har behandlet saken.

Hva må ankeerklæringen inneholde?

I ankeerklæringen må du nevne

- hvilken avgjørelse du anker
- hvilken domstol du anker til
- navn og adresse på parter, stedfortredere og prosessfullmektiger
- hva du mener er feil med den avgjørelsen som er tatt
- den faktiske og rettslige begrunnelsen for at det foreligger feil
- hvilke nye fakta, bevis eller rettslige begrunnelser du vil legge fram
- om anken gjelder hele avgjørelsen eller bare deler av den
- det kravet ankesaken gjelder, og hvilket resultat du krever
- grunnlaget for at retten kan behandle anken, dersom det har vært tvil om det
- hvordan du mener at anken skal behandles videre

Hvis du vil anke en tingrettsdom til lagmannsretten

Dommer fra tingretten kan ankes til lagmannsretten. Du kan anke en dom hvis du mener det er

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i dommen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Hvis du ønsker å anke, må du sende en skriftlig ankeerklæring til den tingretten som har behandlet saken. Hvis du fører saken selv uten advokat, kan du møte opp i tingretten og anke muntlig. Retten kan tillate at også prosessfullmektiger som ikke er advokater, anker muntlig.

Det er vanligvis en muntlig forhandling i lagmannsretten som avgjør en anke over en dom. I ankebehandlingen skal lagmannsretten konsentrere seg om de delene av tingrettens avgjørelse som er omtvistet, og som det er knyttet tvil til.

Lagmannsretten kan nekte å behandle en anke hvis den kommer til at det er klar sannsynlighetsovervekt for at dommen fra tingretten ikke vil bli endret. I tillegg kan retten nekte å behandle noen krav eller ankegrunner, selv om resten av anken blir behandlet.

Retten til å anke er begrenset i saker som gjelder formuesverdi under 250 000 kroner

Hvis anken gjelder en formuesverdi under 250 000 kroner, kreves det samtykke fra lagmannsretten for at anken skal kunne bli behandlet.

Når lagmannsretten vurderer om den skal gi samtykke, legger den vekt på

- sakens karakter
- partenes behov for å få saken prøvd på nytt
- om det ser ut til å være svakheter ved den avgjørelsen som er anket, eller ved behandlingen av saken

Hvis du vil anke en tingretts kjennelse eller beslutning til lagmannsretten

En *kjennelse* kan du som hovedregel anke på grunn av

- feil i de faktiske forholdene som retten har beskrevet i kjennelsen
- feil i rettsanvendelsen (at loven er tolket feil)
- feil i saksbehandlingen

Kjennelser som gjelder saksbehandlingen, og som er tatt på bakgrunn av skjønn, kan bare ankes dersom du mener at skjønnsutøvelsen er uforsvarlig eller klart urimelig.

En *beslutning* kan du bare anke hvis du mener

- at retten ikke hadde rett til å ta denne typen avgjørelse på det lovgrunnlaget, eller
- at avgjørelsen åpenbart er uforsvarlig eller urimelig

Hvis tingretten har avsagt dom i saken, kan tingrettens avgjørelser om saksbehandlingen ikke ankes særskilt. Da kan dommen isteden ankes på grunnlag av feil i saksbehandlingen.

Kjennelser og beslutninger anker du til den tingretten som har avsagt avgjørelsen. Anken avgjøres normalt ved kjennelse etter skriftlig behandling i lagmannsretten.

Hvis du vil anke lagmannsrettens avgjørelse til Høyesterett

Høyesterett er ankeinstans for lagmannsrettens avgjørelser.

Anke til Høyesterett over *dommer* krever alltid samtykke fra Høyesteretts ankeutvalg. Samtykke gis bare når anken gjelder spørsmål som har betydning utover den aktuelle saken, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken behandlet av Høyesterett. Anke over dommer avgjøres normalt etter muntlig forhandling.

Høyesteretts ankeutvalg kan nekte å ta anker over *kjennelser* og *beslutninger* til behandling dersom anken ikke reiser spørsmål av betydning utover den aktuelle saken, og heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken kan også nektes fremmet dersom den reiser omfattende bevisspørsmål.

Når en anke over kjennelser og beslutninger i tingretten er avgjort ved kjennelse i lagmannsretten, kan avgjørelsen som hovedregel ikke ankes videre til Høyesterett.

Anke over lagmannsrettens kjennelser og beslutninger avgjøres normalt etter skriftlig behandling i Høyesteretts ankeutvalg.